

ZONDE IN HET NIEUWE TESTAMENT ¹

Ergens in een klein bergdorpje in Oostenrijk las ik op een huis eens de volgende indrukwekkende woorden: praestat milies mori quam Deum vel velissime offendere - het is beter duizendmaal te sterven dan God ook maar op het lichtst te beledigen.

Een aangrijpend woord waarin de diepe ernst van de zonde is weergegeven. Tegen God zondigen is Hem beledigen. Het is majesteitsschennis. Erger dan duizend keer sterven. En dat is wel ongeveer ook de taal van het Nieuwe Testament. De Bijbel (zeker het Nieuwe Testament waartoe ik me thans beperk) vat het zondigen van de mens op als iets dat dood - ernstig is.

Zondigen is het verbreken van een relatie en dan nog al liefst van de relatie met de Schepper, iets dat van wezensbelang is voor een zinvol bestaan van de mens. En dat verbreken van de relatie met de levende God is in de Bijbel hetzelfde als rebellie, opstand tegen die God. Het betekent tevens, dat de mens er zichzelf mee te gronde richt, er zijn eigen graf mee graaft.

Het radicale karakter van de zonde

Zonde is in het Nieuwe Testament in de eerste plaats dus iets *radicaals*. Het raakt de wortel van ons bestaan. Het ruïneert de voor het menszijn zo fundamentele verhouding met God en met de naaste. Dat komt voor de dag in elke zondige daad die de mens doet (Mark. 2:5; Luk. 11:4). Heel concreet wijst Johannes de Doper dat zondebestaan van de mens aan, als hij de Romeinse soldaten die onder zijn gehoor komen, zegt dat zij niet langer moeten roven en stelen (Luk. 3:10vv). Ook in de (synoptische) evangeliën wordt dat zondigen van de mens vaak heel concreet gemaakt. Zo wordt bijvoorbeeld in de bergrede gezegd, dat wie een vrouw aanziet om haar te begeren, reeds overspel in zijn hart met haar gedaan heeft (Matth. 5:28). Bekend is ook - om nog maar iets te noemen - hoe concreet in de brief van

¹ Deze voordracht is een enigszins bewerkte weergave van een bijdrage in een uitgave onder dezelfde titel in de Serie Theologische Verkenningen (Bijbel en Praktijk) onder red. van drs. A.G. Knevel. Kampen 1987; hoofdstuk 3 (blz. 23-31).

Jakobus over zonde wordt gesproken. De zonde van de begeerte, de inhaligheid, de grootheid des levens van de rijken (Jak. 1:13vv.; 5:1vv). Wie zichzelf zondaar noemt, moet zichzelf voortdurend betrappen op verkeerde daden, woorden en gedachten. Een zondaar in de Bijbel hoeft niet naar zonden in zijn eigen leven te zoeken, zoals iemand zoekt naar een speld in een hooiberg.

Gebrek aan inzicht?

Maar hoe concreet het Nieuwe Testament vaak ook over de zonde spreekt, het is vooral het zondebestaan van de mens waarop alle nadruk valt. Als de mens zondigt, slaat hij maar niet even de plank mis, of gaat hij maar niet uit onkunde een ogenblik een verkeerde weg op. Zo ongeveer sprak de Griekse wijsgeer Plato over de zonde. Naar zijn idee was het meer een gebrek aan inzicht waardoor het tot een onjuist handelen komt. ‘Stom dat ik zoiets kon doen’. Plato ging ervan uit, dat de zonde eigenlijk een denkfout in de mens is. Breng de mens tot een beter inzicht en hij doet het goede. Als hij wijzer wordt, wordt hij beter. En diep in zijn hart wil ieder mens dat wel.

Het getuigenis van het Nieuwe Testament staat hier evenwel vierkant tegenover. Hier wordt de mens geplaatst tegenover de levende God en Zijn heilig recht. Hier wordt ons het zondebestaan van de mens in al zijn radicaliteit getekend. De mens als een verloren zoon, een wegloper uit het Vaderhuis. Zo laat Jezus het ons zien in de gelijkenis van de verloren zoon (Luk. 15:11vv). Die jongen had er schoon genoeg van om nog langer binnen bereik en onder beslag van Vaderliefde en Vaderlijk gezag te leven. Dat was de oorzaak, waarom hij er vandoor ging en vrolijk en prachtig midden in de wereld ging leven.²

De zonde - radicaal genomen - is een vaarwel aan God, aan de Vaderliefde en het Vaderlijk gezag van God. Het is een breken

werk van Rembrandt Harmensz. van Rijn (1606-1669);
resden): De verloren zoon verkwist zijn erfdeel (n.a.v.

met God. De mens verzelfstandigt zich daarin. En dat alles moet maar niet gezegd worden van deze of gene mens, maar van u en van mij. De verloren zoon, dat ben ik. En ik doe zo verkeerd, omdat ik zo verkeerd ben. Bij God de deur uitgelopen. Een mens voor eigen rekening.

Jood en heiden

Het is de apostel Paulus die in zijn brieven, in het bijzonder in zijn brief aan de Romeinen, deze radicaliteit van de zonde aan de orde stelt. Zowel van heidenen als van joden geldt, dat er niet één rechtvaardig is of God zoekt. De ganse wereld is voor God verdoemelijk. Zonder de *wet of onder de wet* (Rom. 2:12; 3:9vv; vgl. 1 Joh. 3:4; 5:17). Volgens het jodendom ging God eenmaal met de Thora rond onder de volkeren en alle volkeren bedankten ervoor, toen God vroeg of zij Zijn schone Thora wilden ontvangen; alleen Israël nam de Thora dankbaar in ontvangst.

Voor Paulus maakt het echter geen verschil, of men als heiden stichtelijk bedankt voor een leven naar de orde van Gods Wet of dat men als jood met de Wet van God overhoop ligt. Want in beide gevallen is er sprake van verzelfstandiging van de mens tegenover de levende God. Zeker ook wanneer men als jood probeert om een eigengerechtigheid voor God op te richten door met de werken der Wet voor God rechtvaardig te worden (Rom. 3:28 tot 4:25). Dat is al evenzeer: de zonde ten top gestegen. Want men ziet niet in, hoezeer het hart vijandig gezind is jegens het liefdesgebod van de Vader. En men poogt in feite zichzelf aan de eigen haren uit de put te trekken.

Paulus verschilt heel fundamenteel van het jodendom van zijn dagen in zijn visie op het zondebestaan van de mens. Het jodendom ging uit van de overtuiging, dat de in de mens ingeschapen goede begeerte de eveneens ingeschapen kwade begeerte kon overwinnen met de hulp van de Thora en van Gods Geest. Paulus predikt dat echter als een doodlopende weg; juist in zijn doe – het – zelf mentaliteit openbaart de mens zich als een vijand van God. Hij is ‘vlees’, d.i. een en al rebellie tegen God.

Niet minder radicaal spreekt ook de apostel Johannes over het zondebestaan van de mens. Wie de zonde doet, is een dienstknecht (slaaf van de zonde). Van het een komt het ander. Van het weglopen uit het Vaderhuis komt het leven in de hartstochten van de wereld. En dat bevalt de mens opperbest. Totdat God hem komt ophalen. En dat het zo gesteld is met ons mensen, dat wordt volgens Johannes bewezen door de afwijzing van Christus. Wie 'nee' zegt tegen de Zoon, zegt 'nee' tegen de Vader (Joh. 8:34; 9:41). Daarom is ongelooft tegenover Christus het breekpunt. Wie Jezus Christus van de hand wijst als zijn enige Redder, bewijst daarmee reddeloos verloren te (willen) zijn.

De universele macht van de zonde

Radicaler kan het niet. Toch moet ik aan dit alles nog iets toevoegen. De zonde is iets radicaals. Het gaat tot de wortel van ons bestaan. Maar de zonde is in de tweede plaats ook iets *universeels*. Ze is daad en bestaan van de mens. En als zodanig tegelijk een tirannieke macht (Rom. 3:9; 5:21; 6:16, 20; 7:14; Gal. 3:22). Het is opnieuw de apostel Paulus die dit heel sterk accentueert. Vooral in de bekende hoofdstukken 5 tot 7 van zijn brief aan de gemeente van Rome. Daarin laat Paulus zien, dat de zonde door één mens in de wereld gekomen is, namelijk Adam. En toen Adam in de zonde viel, vielen al zijn nakomelingen met hem mee in de zonde. Heel het mensengeslacht was in hem begrepen (corporatief). De apostel brengt ons - om het eens ouderwets te zeggen - in het paradijs om ons te leren onze breuk met God in Adam te betreuren.

Terecht heeft later dan ook de kerk gesproken over het vervallen zijn aan de zonde van het ganse mensengeslacht in de leer van de erfzonde. Geen sterveling komt als een 'tabula rasa' (onbeschreven blad papier) op de wereld. Wij staan niet slechts door navolging van Adams zonde, maar ook in Adams zonde zelf schuldig voor God. En zo heerst de zonde als een baarlijke tiran in ons bestaan. Zijn machtsgebied is ons vlees, dat is ons zwakke, door de zonde gebeukte bestaan. De zonde gaat waarlijk demonisch te keer. Er is geen houden aan. Het gaat van kwaad tot erger. De zondemacht is universeel en structureel (Rom. 5: 2vv).

Tragiek?

Iemand zou kunnen vragen, of Paulus, als hij zo over de zonde als universele macht spreekt, niet gevaarlijk dicht in de buurt komt van een fatalistische en tragische mensbeschouwing, zoals deze in oud-Griekse tragedies als ook in moderne existentiële filosofieën te vinden is. Daarin speelt de zonde de rol van het onontkoombare. Om een voorbeeld te noemen: in een Griekse tragedie is het Oedipus die op een gegeven moment zo verward blijkt te zijn in het ongeoorloofde, dat hij met zijn eigen (stief)moeder moet trouwen.

Is het kwade niet puur een boze macht, een fataal lot, een tragisch gebeuren waar vroeg of laat iedere sterveling onderdoor moet? Is 's mensen bestaan op aarde iets meer dan 'Sein zum Tode'? Met als enige remedie: tanden op elkaar en met de moed der wanhoop blijven vechten?

Zonde en wet

Laat ik hierop mogen antwoorden, dat de apostel Paulus de zonde metterdaad als een universele macht ziet werken in de wereld, maar dat hij met dat alles tegelijk de schuldvraag aan de orde stelt. De mens blijft in heel dat zondebestaan de eerst verantwoordelijke. Het gaat er de apostel niet om een hoogst pessimistische mensbeschouwing ten beste te geven. Het gaat er hem om te ontdekken (Rom. 5:13; 7:7vv.; 1 Joh. 3:8).

Ik moet komen tot de belijdenis: 'peccavi' - ik heb gezondigd. En hoe kom ik tot deze belijdenis? Wel, daartoe word ik gebracht door de Wet van God. Als ik geen Wet van God erken als een autoriteit die het voor het zeggen heeft in mijn leven, kan ik over het kwade op zijn best klagen als over een boos en bang lot dat over mij viel.

Maar waar God om Zijn recht komt in mijn leven, waar het liefdesgebod van de hemelse Vader het voor het zeggen krijgt, daar blijft grote schuld over. De Wet van God is als een politiemann. Een die het verkeer regelt. Daardoor kunnen de dingen er ordelijk naar toe gaan in 't leven. Maar in de praktijk van mijn dagelijkse zondebestaan

(ik ben constant in overtreding) functioneert die politieman van de Wet slechts als een politieman die mij op heterdaad betrapt en mij bekeurt.

De Wet ontdekt mij aan het volstrekt uitzichtloze van al mijn pogen om mijzelf te verbeteren. Hij tuchtigt mij naar Christus toe. En tot mijzelf gekomen zijnde (ontdekt, verbroken en aan het eind van mijn kunnen en kennen), zeg ik met de verloren zoon: ‘Ik zal opstaan en tot mijn Vader gaan...’ (Luk. 15:18vv). Dan ontwaak ik uit het zelfbedrog en de verblinding van mijn zelfzuchtige en hoogmoedige zondebestaan. De zonde is mij ontdekt, niet maar als een tragisch en fataal lot, maar als universele schuld die mijn persoonlijke schuld voor God is.

Daar komt nog één ding bij. De Bijbel is er niet onduidelijk over, dat de zonde een ellendige nasleep heeft. Gods toorn wordt erdoor opgewekt. Zijn gerichten gaan over de aarde, of wij het zien of niet (Joh. 5:14; Rom. 5:1vv; 6:23; 1 Kor. 15:56; Hebr. 3:17vv). Als ik aan de gang blijf met zondigen, kan mij nog iets ergers overkomen dan die man die 38 jaar ziek was en van wie ons verteld wordt in Joh. 5, namelijk: eeuwig van God gescheiden zijn.

Er is een algemeen verband tussen zonde en ziekte. Er is ook een algemeen verband tussen zonde en dood. De dood is door de schuld van een mens in de wereld gekomen. De dood is het zure soldatenloon van de zonde. Ja, want waar een mens zich loswringt uit de omarming van de eeuwige God, daar kan hij niets anders dan sterven. Het is zijn ondergang. Zelfs voor eeuwig.

De overwinning op de zonde

Ik wend me nu nog een ogenblik tot mijn derde punt. De zonde is iets radicaals. De zonde is universeel. Maar er is iets heel *beslissends* gebeurd. Het onvoorstelbare, namelijk dat die radicale universele zondemacht ooit nog eens gebroken zou worden, dat is gebeurd. Niet doordat de mens eindelijk wijzer wordt en dus geen ellende meer overhoop haalt (Plato). Niet doordat de mens (jood en heiden) de

handen ineenslaat en de wereld verbetert naar de zedenwet van de Thora. Want in die systemen van zelfverlossing ziet de Bijbel geen heil (Rom. 9:30vv.).

Het Nieuwe Testament wijst ons een andere escape. God Zelf heeft er wat aan gedaan. Hij zond in de volheid van de tijd de Messias. Jezus is Zijn Naam. Want Hij maakt Zijn volk zalig van hun zonden.'Tot kennis van hun zaligheid, in hun schuldvergiffenis' (Luk. 1:77). 'Zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt' (Joh.1:29).

Ziedaar de heerlijke en tevens zo ergerlijke Evangelietijding. Voorzeggd door de Oudtestamentische profeten. Over de lijdende Knecht des Heeren die Zijn leven tot een schuldoffer stelt (Jes. 53:13; Matth. 1:21; Luk. 1:77; Joh. 1:29). Ja, want de zonde moet worden goedge maakt, verzoend. De zondeschuld is niet te vereffenen met tranen van berouw, niet met levensverbetering, niet met lijden en martelaarschap (jodendom). De zondeschuld moet worden weggedragen. De zondemacht moet worden gebroken.

Verzoening

En dat staat alles nu op naam van Jezus Christus. Hij gaf Zijn leven plaatsvervangend tot een losprijs voor velen. Hij is het ware Paaslam dat Zijn bloed te drinken geeft bij het laatste Avondmaal. Hij sticht met tollenaren en zondaren een nieuwe verbond en oefent gemeenschap met hen aan Zijn tafel. Een Vriend van tollenaren en zondaren. In de volmacht van Zijn Messiaanse zending spreekt Hij vrij: 'Zoon, wees weigemoed, uw zonden zijn u vergeven' (Matth. 26:28vv.; Mark. 2: 1vv.; 10:45; Luk. 7:34).

Hij is tot zonde gemaakt (2 Kor. 5:21), schrijft Paulus. Golgotha is het publieke verzoendeksel waarop de Hogepriester Zijn eigen bloed onder de ogen van de Almachtige sprenkelde (Rom. 3:25; 5:8; 1 Kor. 15:3; Gal. 1:4; 1 Joh. 1:7). Jezus is als de Zondebok de woestenij van onze Godsvervreemding ingestuurd. 'Hij is een verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden der gehele wereld' (1 Joh. 2:2). De zonde in al haar radicaliteit en universaliteit (de zonde als wereldschuld) is door Hem gedragen. Alle lijnen van de Oudtestamentische offer- en priesterdienst lopen in Hem

samen. Hij is in Zijn zelfovergave als de schuldeloze het Offer en de Hogepriester bij uitnemendheid. Daarom is er geen tempel meer nodig; daarom is het bloed van stieren en bokken nooit meer nodig. Aldus de Hebreënbrief (Hebr. 5:1vv; 7:24vv; 9:1vv; 10:1vv).

Het zijn slechts enkele getuigenissen uit het Nieuwe Testament die ik aanhaal. In feite is heel het Nieuwe Testament een gedurig loflied op deze Messias en Zijn kruis. Dat is het unieke ook in de boodschap van de Bijbel. Zonde en genade. Kruis en opstanding. De zonde is weggedaan. God is verzoend.

En waar deze Messias die geen Koning noch Profeet kan zijn los van Zijn priesterlijke arbeid, ook maar één stap terug moet doen voor een gejudaiseerde Jezus die levensverbetering belooft met enkel de Thora, daar is het met de christelijke theologie gedaan. En het getuigenis van het Nieuwe Testament is dan in de mist van Schriftkritiek en eigenwillige godsdienstigheid verloren gegaan.

De zonde is dodelijk ernstig genomen door Hem die ons in het Nieuwe Testament als onze Redder gepredikt wordt. Het is beter duizend keer te sterven dan God ook maar op het lichtst te beledigen. Hij stierf eenmaal vanwege de duizendvoudige beledigingen die God door onze zonde zijn aangedaan. En dat Evangelie is verkondigd door de apostelen. ‘Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in de naam van Jezus Christus tot vergeving der zonden.’ ‘Dezen heeft God door Zijn rechterhand verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker, om Israël te geven bekering en vergeving der zonden’ (Hand. 2:38; 5:31).

Ik in Hern

Het grootste probleem waaraan de wereld lijdt en waardoor de wereld vergaat, is opgelost. Maar is dat niet al te simpel gezegd? Ja zeker, dat is veel te simpel voor een ongelovige. Maar voor wie met zichzelf aan een eind is gekomen en in de nood van zijn leven tot deze Zaligmaker de toevlucht heeft genomen, is dit de hoogste wijsheid en het diepste levensgeheim. Want het geloof mag weten, dat Jezus aan Zijn kruis hing en uit Zijn graf opstond met het oog op zondaren. Ik moet het

anders, dieper, persoonlijker zeggen. Dat Hij stierf en opstond met mij in Zijn hart.

Op Golgotha ben ik met Hem gestorven. Toen ik nog zondaar was (Rom. 5:8b). Op Paasmorgen nam Hij mij door hel en dood en graf heen mee naar het Vaderhart. Toen ik nog dood was in zonden en misdaden (Rom. 6:3vv; Ef. 2; Fil. 3:7vv.). En daarom heeft de zonde van toen af en voortaan geen enkele zeggenschap meer over mij. Die wrede tiran is ontzenuwd, overwonnen. Ik ben een lijk voor de zonde geworden. 'Ik zag het en geloofde en mijn God sprak mij vrij.' Door een blik op het kruis valt het zondepak mij van de schouder, zoals bij de Christen uit Bunyans Christenreis. 'Zie het lam Gods...'

Afscheid aan de zonde

Maar is ook dat niet al te simpel gezegd? Nee, voor het geloof is dat het altijd weerkerende hoogtepunt van verwondering en zielsverkwikking. En dan volgt er ook iets uit. De zondemacht is gebroken door Jezus Christus. De zondemacht wordt ook gebroken door de Geest van Christus in mij. Ik mag en kan en zal mijn leden niet langer stellen tot wapenen der ongerechtigheid. Ik moet en mag een kind van het licht zijn, overgegaan van de dood in het leven. En dat zal ik ervaren hieraan, dat ik de broeders liefheb (Rom. 6:1, 11vv; 1 Joh. 2:1; 3:8, 14). Mijn lichaam is er niet voor de hoerij. Ik ben met één vrouw dik tevreden. Ik heb maar één hartstocht, slechts Hij Jezus. 'Die uit God geboren is, zondigt niet,' schrijft de apostel Johannes. Wat niet betekent, dat zo iemand niet dagelijks in vele dingen struikelt. Maar wel, dat hij de gevaarlijke en verderfelijke dienst van zijn eigen ik, van de grootsheid des levens, van het valse betrouwen op geld en goed en eer, radicaal vaarwel heeft gezegd (1 Kor. 6:18; 1 Joh. 2:14vv; 1 Joh. 5:17vv).

Maar als dat alles dan zo is, dan komt het er ook op aan, dat men zich radicaal en ongereserveerd aan Christus uitlevert. Wie dat maar half doet (met een verdeeld hart), die loopt gevaar op zijn schreden terug te keren en te breken met het geloof en met de gemeente. Welbewust. Hij heeft er genoeg van, schoon genoeg. Hij kruisigt Christus opnieuw.

Hij zondigt tot de dood. Hij zondigt tegen beter weten in. Als met opgeheven hand. En dat is onvergeeflijk kwaad. Aldus het Nieuwe Testament over de uiterste consequentie van het mensenleven waarin Christus wordt afgeschreven en God wordt gehoond (Matth. 12:31; Hebr. 6:4vv; 10:26vv.; 1 Joh. 5:16vv). Wij moeten bedenken, dat wij leven in een tijd waarin velen deze uiterste consequentie van het godloochenend en godvergeten leven hebben getrokken. Reden te meer om de boodschap van zonde en genade doodernstig te nemen. Zo ernstig als de Bijbel. Want de beslissingstijd is nu.

‘God dan, de tijden der onwetendheid overzien hebbende, verkondigt nu alle mensen alom, dat zij zich bekeren. Daarom dat Hij een dag gesteld heeft, op welke Hij de aardbodem rechtvaardiglijk zal oordelen, door een Man, Die Hij daartoe geordineerd heeft, verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de doden opgewekt heeft’ (Hand. 17:30vv).